

Villa Hoffwerk en de garage

INEKE DE RONDE

An de Bergweg op nummer 25 staat een gebouw dat jarenlang een garage en daarvoor koetshuis is geweest. De bewoonster van de woning boven de voormalige garage is in het bezit van oude foto's, niet alleen van de garage, maar ook van de inmiddels gesloopte villa waarvan de eigenaresse destijds het koetshuis liet bouwen. Alle reden voor een zoektocht naar de geschiedenis van deze plek.

De villa aan de Boomberglaan

Hilversum maakte in het laatste kwart van de negentiende eeuw een stormachtige ontwikkeling door. Met name de aanleg van de spoorlijn en de bouw van het station, dat in 1874 geopend werd, zorgden ervoor dat Hilversum met zijn gezonde lucht een heel aantrekkelijk woonoord werd voor bewoners van de grote steden. Dat betekende verkoop van gronden die altijd als bouwland waren gebruikt en ook de aanleg van nieuwe wegen.

Op 20 mei 1879 had de in Amsterdam woonachtige

Anna Geertruida Willink een afspraak bij notaris Karel Jan Perk om een aantal stukken grond bij de Boomberg te kopen. De gemeente had daar kort tevoren een nieuwe grintweg aangelegd, die de naam Torenlaan kreeg. Dat veranderde overigens al snel in Bergweg en de voormalige Diepeweg werd Torenlaan. Ook de Boomberglaan heette nog niet zo: het paadje naar de Vaartweg heette vanouds het Molenpaadje en het stuk naar de 's-Gravelandseweg was al heel lang bekend als het Schoenmakerssteegje.

Mejuffrouw Willink kocht in drie transacties bijna 111 are grond en betaalde daarvoor 11.707 gulden. Op een deel van dit terrein liet ze een villa met stal bouwen, waar ze op 2 juni 1880 introk. Het adres was eerst Torenlaan, maar werd al snel Boomberglaan 13.

Ze was geboren in Amsterdam op 25 juli 1822. Met haar ouders Jan Laan Willink en Sara Clasina Maria van der Voort bracht ze de zomers altijd door op Villa Hoffwerk in Breukelen, die opa Van der Voort in 1791 had gekocht.

De eerste decennia had de villa nog geen naam.

Interieuropname van Villa Hoffwerk in de tijd van mevrouw Willink.

Haar moeder werd eigenaresse in 1827 en haar vader overleed er in 1850. Als Anna Geertruida 's zomers op Hoffwerk was gaf ze onder andere zondagschool aan de Breukelse jeugd. 's Winters woonde ze in Utrecht aan

het St. Janskerkhof. Ze was niet gehuwd. Na het overlijden van haar moeder in 1878 ging het Breukelse Hoffwerk over naar haar oudere zuster. Vermoedelijk was dit voor haar reden om een eigen plek te zoeken buiten de stad en ze koos hiervoor Hilversum uit. Ze nam haar palfrénier Willem de Koff mee naar Hilversum, die kort na aankomst als koetsier boven de stal ging wonen. Later liet ze het koetshuis bouwen.

Er is weinig bekend over de eerste bewoonster, die het grote huis jaren alleen heeft bewoond, maar ongetwijfeld had ze wel personeel in dienst. Eind 1893 trok Kenau Santijn Hasselaar bij haar in als gezelschapsdame. Vermoedelijk voelde ze eind 1897 haar krachten afnemen, want ze maakte toen een testament op en in februari 1898 werd haar 23-jarig nichtje Cornelia Willink op het adres ingeschreven. Anna Geertruida Willink overleed op 3 maart 1898.

De erfgenamen, nichten en neven, verkochten het huis voor 40.000 gulden precies drie maanden na haar overlijden en Cornelia verhuisde naar de Vaartweg, naar de villa 'Susanna'. In 1902 kocht ze die villa met bijbehorend koetshuis.

Aanleg van het Rosarium

De nieuwe eigenaar van de villa aan de Boomberglaan was de 35-jarige commissionair in effecten Huibert Eliza Kleijn van Willigen. Hij was getrouwd met Johanna Elisabeth van IJsendoorn en ze hadden twee zoons (een van negen en een van zeven) en een vijfjarige dochter. In 1905 kregen ze nog een dochter. De fa-

Het in 1914 naar ontwerp van tuinarchitect Versteeg aangelegde Rosarium, gezien vanuit de toren van villa Hoffwerk.

milie liet kort na haar intrek een bloemkast bouwen op het terrein en nam een bloemist in dienst, die in de koetsierswoning trok. Aan de voorzijde van de villa bevond zich een stuk grond dat onbebouwd was. Sinds 1879 gold hiervoor een servituut dat bepaalde dat bebouwing niet hoger mocht worden dan anderhalve meter. De Boomberglaan liep hier met een bocht omheen. Kleijn van Willigen schonk dit perceel tussen de Peerlkamplaan en de Torenlaan, bijna 40 are groot, in november 1913 aan de gemeente Hilversum. Daaraan verbond hij wel de voorwaarde dat het terrein alleen bestemd mocht worden voor de publieke dienst. Een deel van het terrein gebruikte de gemeente om de wegen te verbeteren. Zo werd de bocht uit de Boomberglaan verwijderd. Voor het resterende terrein tekende plantsoenopzichter Rysdorp een ontwerp voor een plantsoen met rozen als belangrijkste begroeiing. Op verzoek van de gemeenteraad keek de Naardense tuinarchitect Tersteeg naar het plan. Deze bracht enkele wijzigingen aan. Zo stelde hij voor om het plantsoen slechts aan een zijde open te stellen om te voorkomen dat de paden gebruikt werden voor doortrekkend publiek. Het plantsoen werd in 1914 aangelegd en heet sinds 1917 het Rosarium.

In maart 1914 was het gezin Kleijn van Willigen naar Maartensdijk verhuisd na verkoop van de villa en het koetshuis. De nieuwe eigenaresse werd Cornelia Willink, een nicht van degene die het pand had laten bouwen en die hier al kort gewoond had. Zij betaalde

45.000 gulden voor de villa, koetshuis en de resterende grond.

Villa Hoffwerk

Cornelia Willink was geboren op 23 november 1874 als enig kind van de jongste broer van haar tante Anna Geertruida. Ze gaf de villa de naam Hoffwerk, naar het buiten in Breukelen. Ze had dat nauwelijks gekend, maar de verhalen over het in 1883 verkochte familiebezit zullen haar heel vertrouwd geweest zijn. Sinds de verkoop van de villa in 1898 had ze op Vaartweg 72, villa Susanna, gewoond. Haar inwonende gezelschapsdame Caroline Françoise Klein, die negen jaar ouder was dan zij, verhuisde met haar mee. Juffrouw Willink was vermogend, vrijgezel en had geen beroep. Ze zette zich in voor de plaatselijke gemeenschap en zat in de besturen van de Christelijke Armennaaischool en van de bewaarschool aan het Noordse Bosje.

Na haar overlijden op 5 juli 1923 werd haar bezit door de erfgenamen geveild. Daar hoorde inmiddels ook twee huizen aan de Violenstraat bij, die gekocht werden door een Hilversumse koopman. Haar chauffeur kocht het koetshuis waar hij een garagebedrijf in startte. De villa kwam voor 26.000 gulden in handen van makelaar en bouwkundige Hendrik Adriaan van Ree. Voorwaarde bij de koop was wel dat hij een zonnescherm (50), de ingebouwde brandkast (100), de lift (300) en de dubbele ramen voor 150 gulden overnam. De nieuwe bewoners, makelaar Wilhelm Johannes

Portret van Cornelia Willink.

Draijer en zijn vrouw Rudolphina Helle, kwamen in april 1925 uit Amsterdam. Zijn vader was in Amsterdam een van de voornaamste makelaars in onroerend goed geweest en had de zaak kort tevoren aan zijn zoon overgedaan. Zij verhuisden na zes jaar naar 's-Gravelandseweg 51.

In 1932 werd de villa een rusthuis onder de naam Huize Hoffwerk. Directeur was de 34-jarige August Arendt. Hij was getrouwd met de zes jaar jongere Rinsje (Rennie) de Vries en ze hadden een tweejarige zoon. In mei 1935 kregen ze nog een zoon, maar die kon het huwelijk niet redden. Vijf maanden later scheidden ze. Hij verhuisde naar Berlijn en zij met de kinderen via het Ministerpark naar de 's-Gravelandseweg. Haar vader Jentje de Vries nam samen met zijn vrouw Gerarda Boot de directie van Huize Hoffwerk over. De Vries was rond 1906 naar Holtenau verhuisd en daar aan het nieuwe Kaiser-Wilhelmkanaal een zaak in scheepsar-

Rusthuisdirecteur Jentje de Vries met zijn kleinzoon Georg Arendt, begin jaren '50 in de tuin van Hoffwerk. Bij de opening van het rusthuis in 1932 was De Vries nog directeur van het rusthuis aan de Vaartweg, maar vrijwel zeker initiatiefnemer voor dit particuliere huis. Na de scheiding van zijn dochter nam hij de leiding van Hoffwerk formeel over en startte in 1937 nog een tweede rusthuis aan de 's-Gravelandseweg. (bron: album Georg Arendt)

tikelen begonnen. Zijn vrouw breidde de zaak uit met een café-restaurant voor schippers. Eind jaren '20 vertrokken ze naar Nederland, eerst naar Utrecht en vervolgens naar Hilversum. Hij werd in 1930 directeur van het net geopende tehuis voor ouden van dagen van de hervormde kerk aan de Vaartweg (de huidige Boomborg) en werd geholpen door zijn vrouw en tweede dochter Adriana.

In oktober 1937 werd De Vries in het handelsregister ingevoerd als eigenaar van rusthuis "Hoffwerk" voor Dames en Heeren met de adressen Boomborglaan 13 en 's-Gravelandseweg 61. Op dat laatste adres, de villa Limborg op de plek van het huidige kantongerecht, zwaaide zijn dochter Rennie de scepter.

De Vries adverteerde in 1939 voor zijn rusthuis met *keurige kamers, alle comfort, ruim uitzicht en een interne gediplomeerde verpleegster*. In 1953, hij was toen 75 jaar en zijn vrouw was twee jaar daarvoor overleden, hield hij het

Gerard van der Koogh maakte dit schilderij van de villa, vermoedelijk in de tijd dat hij chauffeur was van Cornelia Willink.

voor gezien, vermoedelijk vanwege ziekte, want hij overleed het jaar daarop aan keelkanker. Het rusthuis werd gesloten en de inboedel geveild. Het betekende tevens het einde van de villa, die kort daarna werd gesloopt. In 1955 verrezen op de hoek van de Boomborglaan en de Bergweg de huidige 27 appartementen.

Het koetshuis/garage aan de Bergweg

Het is onduidelijk wanneer het koetshuis gebouwd is. De eerste koetsier van Anna Geertruida Willink, Willem Koff, woonde eerst als palfrenier bij haar in huis en werd vervolgens met zijn vrouw Cornelia Kraussen ingeschreven boven de stal met adres Torenlaan. In de periode van zijn opvolger Pieter Jacobus Verkroost, die

Gerarda (of Grada) Boot had vanaf 1937 samen met haar man Jentje de Vries de leiding over rusthuis Hoffwerk.

Bandenpech tijdens een uitstapje in 1915. Cornelia Willink kijkt belangstellend toe hoe haar chauffeur de band repareert.

Foto van het koetshuis/garage genomen vanuit de toren van Hoffwerk.

koetsier was van 1883 tot 1885, wijzigde het adres in Bergweg 1. Het bevolkingsregister vermeldt niet of hij boven de stal woonde. Hij trouwde met Maria Cornelis de Roos en ze kregen hier twee dochters. Daarna woonde kort tuinman Willem van Voorthuizen met vrouw en zes kinderen in het pand. Hun dochter Marretje trouwde koetsier Jan Kooij, maar ook zij verhuisden na korte tijd naar elders. Datzelfde gold voor zijn opvolger Gijsbertus Bos. Van 1893 tot mei 1899 was het echtpaar Gebroers ingeschreven met de broer van de man. De hoofdbewoner had geen beroep, maar zijn broer was metselaar. Mogelijk werd in die periode de stal verbouwd tot een degelijk woonhuis. In dezelfde periode waren op dit adres twee gezinnen ingeschreven, waarvan de kost-

winner timmerman was. Het wijst erop dat in de laatste jaren van Anna Geertruida Willink bouwactiviteiten plaatsvonden op het terrein. Het is goed mogelijk dat de bewoners in die jaren ook als koetsier hun diensten verleenden, maar het was in elk geval niet hun beroep.

De nieuwe eigenaar in 1898, Kleijn van Willingen, had blijkbaar geen behoefte aan een koetsier. In 1901 trok bloemist Christiaan Vree met zijn vrouw Johanna Hendrica van Rossum in het pand. Ze kregen twee dochters en bleven hier totdat hun broodheer de villa in 1914 verkocht.

De nieuwe eigenaresse Cornelia Willink kwam van de Vaartweg en ook haar koetsier verhuisde mee. Jan Johan Letter was in 1899 – 29 jaar en dus vijf jaar ouder

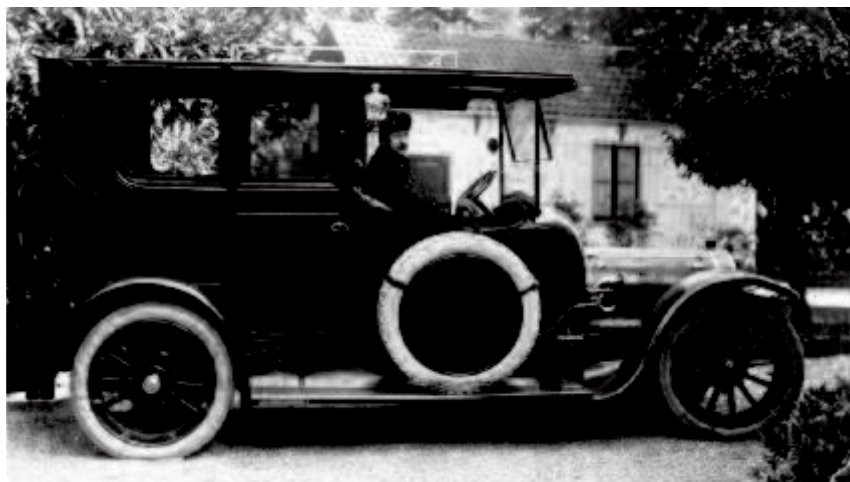

Foto van Jacobus Gerardus van der Koogh. Hij gebruikte deze foto als Ansichtkaart en stuurde deze aan zijn broer Wim.

Portret van Gerard en Gerdina van der Koogh.

dan zijn werkgeefster – bij haar in dienst getreden. Hij en zijn vrouw Marretje Vonk hadden bij de verhuizing naar de Bergweg negen kinderen en de tiende zou wel dra volgen. Tot zijn dood in december 1919 bleef Letter als koetsier op zijn post. Zijn weduwe verhuisde daarna met de kinderen naar een van de huizen in de Violenstraat die mevrouw Willink bezat. Of Cornelia Willink de laatste jaren veel gebruik maakt heeft van de diensten van haar koetsier valt te be-

twifelen. Ze ging met haar tijd mee en was al een paar jaar in bezit van een automobiel. Voor de uitstapjes met dit voertuig huurde ze Gerardus Jacobus van der Koogh in. Diens vader was in 1898 als koetsier van Van Mesdag met hem meeverhuisd van Weesp naar Hilversum en de toen zevenjarige Gerard bracht de rest van zijn jeugd door in het koetshuis, dat nu al decennia Remonstrantse kerk is. Hij werd verliefd op het linnenmeisje van mevrouw Willink, Gerdina van Kalkeren, maar omdat verkering tussen personeel in die tijd niet geoorloofd was, moest ze elders een betrekking vinden. Dat werd in Amsterdam, maar die afstand bekoelde de liefde niet. Het stel trouwde in 1916 en woonde vanaf dat moment op Paulus van Loolaan 2. Ze kregen daar twee kinderen: Jacobus Gerardus (Co) in 1917 en drie jaar later Hendrina Alberdina. Van der Koogh staat in het bevolkingsregister ingeschreven als chauffeur van mejuffrouw Willink. Hij maakte veel uitstapjes met haar, getuige de foto's die in het bezit van de familie zijn. Na het overlijden van koetsier Letter verhuisde het gezin Van der Koogh naar het koetshuis, dat chauffeurswoning werd. Het jaar 1923 was ingrijpend voor het gezin. In april kwam een levenloos kind ter wereld en nog geen drie maanden later overleed Cornelia Willink, waarmee een einde kwam aan de uitstapjes. Haar onroerend goed werd in oktober van dat jaar in delen geveild.

Garage Van der Koogh

Het lijkt aannemelijk dat Van der Koogh door zijn werkgeefster in haar testament met een legaat bedacht was. Hij had in elk geval geld om een poging te wagen

Uitstapje met Cornelia Willink en haar gezelschap, 27 augustus 1915.

De peuter Nico van der Koogh.

het koetshuis in bezit te krijgen en gaf een makelaar opdracht om dit op de veiling te kopen. Met succes, want hij verwierf het pand voor 15.500 gulden. Dat was best duur, want het huis en grond besloeg ruim 13 are, terwijl de villa met ruim 52 are 26.000 gulden opbracht. Duur of niet, het gaf Van der Koogh de mogelijkheid om voor zichzelf te beginnen. Garage Van der Koogh was een feit.

De eerste tijd handelde hij met name in rijwielen, maar geleidelijk legde hij zich steeds meer toe op auto's. Daarvoor was de aanlevering van benzine noodzakelijk. In 1925 sloot hij een overeenkomst met de NV Acetylena voor de plaatsing van een 1000 liter tank voor benzine. Er was ook meer opslagruimte nodig en in 1926 vroeg en kreeg hij vergunning voor de aanbouw van een garage achter het huis. Het gezin was toen uitgebreid met twee kinderen: Johanna Geertruida in 1924 en Nicolaas (Nico) in 1926.

De zaak liep voorspoedig: in 1933 werd de tank voor opslag van benzine verdubbeld en in 1946 werd de capaciteit verhoogd naar 6000 liter. Dat was de laatste aanvraag die in het kader van de Hinderwet werd gedaan. Van der Koogh zag ook in dat toekomstige bestuurders lessen nodig hadden om hun voertuig te kunnen besturen en was zijn eigen rijkschool begonnen onder de naam 'Safety First'. Een groot deel van zijn clientèle, die geen kennis van het Engels had, sprak die naam overigens op z'n Nederlands uit. De vergunning als rijkschoolhouder kreeg hij in 1946, maar bij de aanvraag gaf hij aan dat hij al sinds 1923 rijles gaf. Uit 1946 is een schriftje bewaard gebleven, nu in het bezit van zijn kleindochter, waarin een aantal gegevens staat genoteerd. Hij gaf dat jaar 953 uur les tegen een uurtarief van drie gulden vijftig. Benzine kostte in die tijd 19 cent per liter.

Het was niet alleen de zaak die Van der Koogh bezig hield. Hij was een verwoed fotograaf en medeopricht-

Gerard van der Koogh liet in 1926 aan het pand een garage bouwen. Deze opname dateert uit de jaren '60.

De kinderen Van der Koogh op Koninginnedag, 31 augustus, 1930 of 1931.

ter van Fotoclub Het Gooi. Zijn kinderen en kleinkinderen herinneren zich dat hij altijd met zijn camera in de weer was. In 1925 won hij bij een fototentoonstelling een gouden medaille. In zijn vrije tijd schilderde hij. Dat zat in de familie, want ook zijn broer Willem tekende. Hij maakte vele schilderijen, vaak naar voorbeeld. Zonder meer interessant is zijn schilderijtje van de villa Hoffwerk.

De kinderen waren in die tijd opgegroeid en uitgevlogen, alhans de meesten. De oudste dochter trouwde in 1946 met Johannes Visch, zoon van de slager aan de Havenstraat en de jongste drie jaar later met Frederik Kochheim. De oudste zoon was toen al getrouwd en trad in de voetsporen van zijn vader. Hij had zijn eigen autobedrijf, eerst in de Prinsenstraat en vervolgens aan de Loswal.

Alleen de jongste zoon Nico bleef thuis wonen. In 1961 overleed zijn moeder en een paar jaar later ontmoette hij Tine Leenstra. Deze in 1928 geboren Friezin had jarenlang in een gezin in Sneek gewerkt en was na vele omzwervingen terechtgekomen in de huishouding van rusthuis De Boomborg. Nico en Tine trouwden in 1966 en bleven wonen op de Bergweg. De woning had na de bouw van de appartementen op de plek van de voormalige villa Hoffwerk nummer 25 gekregen.

Nico was gemeentebtenaar, maar toen hij afgekeurd werd, probeerde hij een handel in rijwielen op te zetten. Dat was vanwege zijn fysieke gesteldheid geen succes. Van der Koogh sr. bleef tot hoge leeftijd actief.

In 1973 bestond de garage nog, maar de eigenaar bracht ook vele uren door met schilderen en knutselen. Tot een paar maanden voor zijn dood woonde hij op de Bergweg en hij overleed in oktober 1991 in de Boomborg. Hij was 100 jaar geworden.

Bij de aanwijzing van Gemeentelijke Monumenten fase III stond ook het voormalige koetshuis op de nominatie om deze status te krijgen. Nico van der Koogh probeerde dit te verhinderen omdat hij wars was van bemoeienis door de gemeente, vreesde voor waardevermindering en beperking van de ontwikkelingsmogelijkheden van zijn pand. Hij heeft de definitieve aanwijzing van de monumenten niet meer meegemaakt, want hij overleed begin 2009. Na 90 jaar zal er binnenkort geen Van der Koogh meer te vinden zijn in het pand. Tine van der Koogh-Leenstra heeft besloten het huis te verkopen en een comfortabele woning te zoeken, al zal ze het riante uitzicht naar vier zijden wel missen.

Bronnen:

SAGV:

- Notaris K.J. Perk 20-5-1879 nrs 121, 122, 123
- Hinderwet nr 18
- Gemeentebestuur 1851-1939 nr 4517 en PW 2127 (Rosarium) Hypotheekregister:
- Dagregister deel 128 no 700 11-6-1898
- Dagregister deel 197 no 1030 2-4-1914
- Dagregister deel 255 no 727 6-12-1923